

כג וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קְדָם יְיָ לֹא יִכּוֹל
עֲמָא לְמַסַּק לְטוֹרָא דְסִינַי אֲרִי
אֵת אֲסֵהֶדֶת בְּנָא לְמִימַר תַּחֲמִים
יֵת טוֹרָא וְקַדְשִׁיהּ:

כג וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְדֹוָה לֹא־יִוְכַל הָעָם
לָעֲלֹת אֶל־הַר סִינַי כִּי־אַתָּה הִעַדְתָּה בְּנֵי
לְאֹמֶר הַגִּבֹּל אֶת־הַהָר וְקַדְשָׁתוּ:

(23) And Moshe said to the Lord, The people are unable to ascend Mount Sinai, for You have warned us saying; Set boundaries for the mountain and sanctify it.

RASHI

to stand at their position [and not come forward]. פֶּן יִפְרֹץ — An expression of a breach. [Meaning] He will kill among them and thus make a breach in them. (23) The people are unable — [I.e.,] I do not need

to warn them because as of today they are in a state of having been warned for these past three days, and they cannot ascend [the mountain] since they have no permission to do so.

רש"י
על עמדם: פֶּן יִפְרֹץ. לְשׁוֹן פְּרִצָה יְהִרֹג בָּהֶם וַיַּעֲשֶׂה
בָּהֶם פְּרִצָה: (כג) לֹא יִוְכַל הָעָם. אֵינִי צָרִיף לְהַעֲדִיד
בָּהֶם שְׁהָרִי מוֹתָרִין וְעוֹמְדִין הֵם הַיּוֹם שְׁלֹשֶׁת יָמִים
וְלֹא יוֹכְלוּ לָעֲלוֹת שָׂאִין לָהֶם רְשׁוֹת:

YITRO FOR FRIDAY

יתרו ליום ששי

כד וַיֹּאמֶר לִיָּהּ יְיָ אֲזִיל חוֹת
וַתִּסַּק אֶת וְאַהֲרֹן עִמָּךְ וְכַהֲנָיִם
וְעֲמָא לֹא יִפְגְּרוּן לְמַסַּק לְקָדָם

כד וַיֹּאמֶר אֲלֵיו יְדֹוָה לְךָ־רִד וְעָלִיתָ אִתָּהּ
וְאַהֲרֹן עִמָּךְ וְהַכֹּהֲנִים וְהָעָם אֶל־יְהִרְסוּ:

(24) But the Lord said to him; Go, descend, and [then] you shall ascend, and Aharon with you, but the priests and the people shall not break [rank] to ascend

RASHI

(24) Go, descend — And warn them a second time. Because we caution a person prior to the act, and we caution him again, at the time the act is actually happening. ועלית אתה ואהרן עמך והכהנים

— I might think that they too shall go up with you, [and the verse should be read; “And you shall ascend, and Aharon with you, and the priests, but the people ...]. Therefore, the Torah states: “And you shall ascend” [the additional pronoun אתה is meant for emphasis, as an exclusion]. Consequently, you must say that you [Moshe] have a designated area for yourself [hence the exclusion of אתה], Aharon shall have a designated area for himself, and the priests shall have an area for themselves. Moshe went closer [to God] than Aharon, and Aharon closer than the priests [and was also closer to Moshe and thus the verse states; “And Aharon with you,”] but the people shall

רש"י
(כד) לָךְ רִד. וְהַעֲדִיד בָּהֶם שְׁנֵית שְׁמוֹרוֹן אֶת הָאָדָם
קוֹדֵם מַעֲשֶׂה וְחוֹזְרִין וּמְזוֹרִין אוֹתוֹ בְּשַׁעַת מַעֲשֶׂה:
וְעָלִיתָ אִתָּהּ וְאַהֲרֹן עִמָּךְ וְהַכֹּהֲנִים. יִכּוֹל אִף הֵם
עִמּוֹ תִלְמוּד לֹמַר וְעָלִיתָ אִתָּהּ. אָמַר מִעַתָּה אִתָּהּ
מְחִיצָה לְעַצְמְךָ וְאַהֲרֹן מְחִיצָה לְעַצְמוֹ וְהַכֹּהֲנִים
מְחִיצָה לְעַצְמָם מֹשֶׁה נִגַּשׁ יוֹתֵר מֵאַהֲרֹן וְאַהֲרֹן יוֹתֵר
מִן הַכֹּהֲנִים. וְהָעָם כָּל עֶקֶר אֶל יְהִרְסוּ אֶת מִצְבֵּם

יִי דִילְמָא יְקָטוּל בְּהוֹן:
 כה ונחת משה לעמא ואמר
 להוֹן: א ומליל יִי ית כל

לְעֹלֹת אֶל־יְדוּהָ פֶּן־יִפְרֹץ־בָּם: כה וַיֵּרֶד
 מֹשֶׁה אֶל־הָעָם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם: ס
 כ א וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה

to the Lord, lest He breach against them. (25) So Moshe went down to the people and said [this] to them. **20** (1) God spoke all these words, to say:

RASHI

altogether not break their ranks to ascend to the Lord. (Mekhilta) **Lest He breach against them** — *Although יִפְרֹץ is vowelized with a short kamatz, [and not יִפְרֹץ as in verse 22] it has not changed from its grammatical construction. This is the way of every word vowelized with a melupum [cholam]; when it comes next to a makkaf, [i.e., a hyphen attaching it to the next word] its vowelization changes [from cholam] to a short kamatz. [Hence, the word יִפְרֹץ which, in this case, appears with a makkaf becomes, יִפְרֹץ־בָּם. (25) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים — [Literally “He said to them.” What did he say to them?] This warning [Against ascending the mountain]. (1) וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים — [The Divine Name] אֱלֹהִים refers only to a judge. Similarly it is written; אֱלֹהִים לא תקלל (below 22:27) where Targum renders אֱלֹהִים as a judge. [This Name is used here] because there are passages in the Torah [that contain commandments] which, if a person performs them, he receives a reward, but if not, he does not receive punishment because of them. One might think that the Ten Commandments are also like these. Therefore, Scripture says: “God (אֱלֹהִים) spoke, [signifying God’s role as] a Judge, Who exacts punishment [when the Ten Commandments are not obeyed]. (Mekhilta) **All these words** — [This] teaches [us] that the Holy One, Blessed is He, said all the Ten Commandments in one utterance, something which is impossible for a human being to express in such a manner. If so [i.e., if it was one statement], why does the Torah go on [and divide it into separate statements] and say; “I am [the Lord, your God]” (verse 2) and “You shall have no ...” (verse 3)? (Gur Aryeih) Because He later explained each statement [of the Ten Commandments] individually. (Mekhilta) **To say** — [Normally לאמר would be translated as “saying;” which serves as a lead to the next verse. Here, however, there already is a lead to the next verse, i.e., “all these words.” Thus, we cannot translate it as “saying,” Rather, לאמר, coming after the words את אֱלֹהִים teaches [us] that they responded to the positive [commandments], Yes, and*

רש"י

לְעֹלֹת אֶל ה': פֶּן יִפְרֹץ בָּם. אף על פי שהוא נקוד
 חטף קמץ אינו זן מגזרתו כף דרף כל תבה
 שנקודתה מלאפום כשהיא סמוכה במקף משתנה
 הנקוד לחטף קמץ: (כה) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים. התרצה זו:
 (א) וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים. אין אֱלֹהִים אלא דין וכן הוא
 אומר אֱלֹהִים לא תקלל ותרגומו דינא לפי שיש
 פרשיות בתורה שאם עשאן אדם מקבל שכר ואם
 לא אינו מקבל עליהם פורענות יכול אף עשרת
 הדברות כף תלמוד לומר וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים דין להפריע:
 את כל הדברים האלה. מלמד שאמר הקדוש
 ברוך הוא עשרת הדברות בדבור אחד מה שאי
 אפשר לאדם לומר בן. אם בן מה תלמוד לומר עוד
 אנכי ולא יהיה לך שחזור ופרש על כל דבור ודבור
 בפני עצמו: לאמר. מלמד שהיו עונים על הן ועל

פִּתְגָמִיא הָאֵלִין לְמִימְרָ: ב אֲנִי
 יְיָ אֱלֹהֶיךָ דִּי אֶפְיִקְתָּךְ מֵאֶרֶץ
 דְּמִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים: ג לֹא
 יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים בְּרַ מְנִי:

לְאמֹר: ס ב אֲנִכִּי יְדוּהָ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר
 הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים:
 ג לֹא־יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל־פְּנֵי:

(2) I am the Lord, your God, Who brought you out of the land of Egypt, from the house of slaves. (3) You will have no other gods before Me.

RASHI

to the negative [commandments], No. (Mekhilta) (2) **Who brought you out of the land of Egypt** — *Taking you out [of Egypt] is reason enough for you to be subservient to Me. Alternatively, [G-d mentions the exodus, rather, than the creation of the world.] since He revealed Himself at the sea as a mighty warrior, and He revealed Himself here as an old man full of mercy, as it says: "Beneath His feet was the likeness of a brick of sapphire." (Exodus 24:10) This [brick] was before Him at the time of the enslavement [as a remembrance of the Israelites' suffering when they made bricks as slaves], and "Appearing as [clear as] the sky," (Exodus 24:10) when they were redeemed. Since I change appearances, do not say there they are two [Divine] powers, [rather] I am the One Who took you out of Egypt and [I am the same One Who performed the miracles] by the sea (Mekhilta). Alternatively, [G-d mentions the exodus] because they heard many sounds [during the revelation], as it says: "And all the people saw the voices" (verse 15), [meaning that] voices came from four directions as well as from the heavens and earth, do not therefore say that there are many powers (Exodus Rabbah 5: 9). And why did He say [this] in the singular [possessive], אֱלֹהֶיךָ [rather than אֱלֹהֵיכֶם]? In order to give Moshe an opening in defense regarding the incident of the calf. This is [the meaning] when he [Moshe] said; Why, O Lord, should Your anger flare up against Your people? (Exodus 32:11) You did not command them, "You will have no other gods before Me," rather [You commanded] me alone (Shemot Rabbah 43:5). **From the house of slaves** — [Meaning,] from the house of Pharaoh where you were slaves to him. Or perhaps [Scripture] means only; from the house of slaves, [i.e., belonging to other slaves and] that they were slaves to [other] slaves? Therefore, Scripture says: "And redeemed you from the house of slaves, from the hand of Pharaoh, king of Egypt." (Deuteronomy 7:8). You must therefore say, that they were slaves to the king [Pharaoh], and not slaves to [other] slaves. (Shemot*

רש"י

לֹא לֵאוּ. מִכִּלְתָּא: (ב) אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. בְּדָאֵי הִיא הוֹצֵאתָ שְׁתֵּהוּי מְשׁוּעָבָדִים לִי. דְּבַר אַחַר לְפִי שְׁנֵגְלָה בֵּינִים בְּגִבּוֹר מִלְחָמָה וְנִגְלָה בְּאֵן בְּזָקֵן מֵלֵא רַחֲמִים שְׁנֵאֲמַר וְתַחַת רִגְלֵי בְּמַעֲשֵׂה לְבַנְתָּ הַסְּפִיר זֶה הִיְתָה לְפָנָי בְּשַׁעַת הַשְּׁעָבוֹד וּבְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם מְשֻׁנְגָלוֹ הוֹאִיל וְאֲנִי מִשְׁתַּנֵּה בְּמִרְאוֹת אֵל תֵּאֲמָרוּ שְׁתֵּי רְשׁוּיֹת הֵן אֲנִכִּי הוּא אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מִמִּצְרַיִם וְעַל הַיָּם. דְּבַר אַחַר לְפִי שְׁהִי שׁוֹמְעִין קוֹלוֹת הַרְבֵּה שְׁנֵאֲמַר אֶת הַקּוֹלוֹת קוֹלוֹת בְּאֵין מִדְּ רִחוֹת וּמִן הַשָּׁמַיִם וּמִן הָאֶרֶץ אֵל תֵּאֲמָרוּ רְשׁוּיֹת הַרְבֵּה הֵן וְלָמָּה אָמַר לְשׁוֹן יְחִיד אֱלֹהֶיךָ לְתַן פְּתוּחִין פֶּה לְמֹשֶׁה לְלַמֵּד סִנְגוּרִיא בְּמַעֲשֵׂה הָעֵגֶל וְזֶה הוּא שְׁאֲמַר לְמֹה ה' יַחְרֵה אִפְךָ בְּעַמְּךָ לֹא לְהֵם צִוִּיתָ לֹא יְהִיָּה לְכֶם אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲלֵא לִי לְבִדִּי: מִבֵּית עֲבָדִים. מִבֵּית פְּרַעָה שְׁהִיְתֶם עֲבָדִים לוֹ אוֹ אֵינִי אוֹמַר אֲלֵא מִבֵּית עֲבָדִים שְׁהִי עֲבָדִים לְעֲבָדִים תִּלְמוּד לֹמַר וַיִּפְדֶּךָ מִבֵּית עֲבָדִים מִיַּד פְּרַעָה מִלְּךָ מִצְרַיִם אָמַר מַעֲתָה עֲבָדִים לְמִלְּךָ הָיוּ וְלֹא עֲבָדִים

ד לא תַעֲבֹד לָךְ צִלָּם וְכָל דְמוֹת דֵּי בְשִׁמְיָא מְלַעְלָא וְדֵי בְאֲרַעָא מְלַרְע וְדֵי בְמִיָּא מְלַרְע לְאַרְעָא: ה לא תִסְגֵּד לְהוֹן וְלֹא תִפְלַחֲנוּן אַרְי אָנָּא יִי אֱלֹהֵךְ אַל קִנָּא מִסַּעַר חוֹבֵי אֲבֹתָן עַל בְּנֵי מְרַדִּין עַל דְר תְּלִיתִי וְעַל דְר רְבִיעִי לְשִׁנְאֵי כַד מִשְׁלָמִין בְּנֵיָא לְמַחֲטִי בְתַר אֲבֹתָהוֹן: ו וְעִבַד טִיבּוּ לְאַלְפֵי

ד לא־תַעֲשֶׂה לָךְ פֶּסֶל וְכָל־תְּמוּנָה אֲשֶׁר בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְאֲשֶׁר בְּאָרֶץ מִתַּחַת וְאֲשֶׁר בְּמַיִם מִתַּחַת לָאָרֶץ: ה לא־תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תַעֲבֹדֵם כִּי אֲנֹכִי יְדוּהָ אֱלֹהֶיךָ אַל קִנָּא פִקֵּד עֵין אֲבֹת עַל־בְּנֵים עַל־שְׁלֵשִׁים וְעַל־רְבָעִים לְשִׁנְאֵי: ו וְעִשֶׂה חֶסֶד לְאַלְפִים

(4) Do not make for yourself a graven image, and any likeness of anything that is in the heaven above, on the earth below, or in the water under the earth. (5) Do not prostrate yourself to them or serve them, for I, the Lord, your God, am a jealous God, visiting the iniquity of fathers upon children, and upon the third and the fourth generations of those who hate Me. (6) But showing

RASHI

Rabbah 43:5) (3) **You will have no [other gods]** — *Why was this said? Since it says, “Do not make for yourself, etc.” I know only that one may not make [graven images, etc.] How do I know that one may not keep what was already made? Therefore, Scripture states; “You will have [no other gods].”* (Mekhilta) **Other gods** — *which are not gods, but that others made them gods over themselves. It is not possible to interpret this passage as; gods other than Myself, since it is a disgrace for The One above to call them gods along with Him. Alternatively: אלהים אחרים — strange gods, for they are strange to those who worship them. For they cry out to them, but they do not respond to them, and it seems as if it [the god] were a stranger, who*

never knew him [the worshipper]. (Mekhilta) **Before Me** — *[This means] as long as I exist [in other words, forever]. That one should not say, that only that [one single] generation was commanded regarding [the prohibition of] idolatry.* (Mekhilta) (4) **A graven image** — *[It is called [פסל] because it is [נפסל] sculpted.* **And any likeness** — *The likeness of anything that is in the heavens.* (5) **A jealous God** — *He is jealous to exact punishment. He does not forgo retaliating by forgiving the sin of idolatry. Every [term of] קנא means enprement in Old French, jealous anger. He directs His attention to exact punishment.* **Of those who hate Me** — *As the Targum [Onkelos paraphrases:] When the sons cling to the sins of the fathers [i.e.,*

רש"י

לְעַבְדִּים: (ג) לא יהיה לך. למה נאמר לפי שנגאמר לא תעשה לך אין לי אלא שלא יעשה העשוי כבר מנין שלא יקיים תלמוד לומר לא יהיה לך. (מכילתא): אלהים אחרים. שאינן אלהות אלא אחרים עשאוּם אלהים עליהם ולא יתכן לפרש אלהים אחרים וזולתי שנגאי הוא כלפי מעלה לקרותם אלהות אצלו. דבר אחר אלהים אחרים שהם אחרים לעובדיהם צועקים אליהם ואינן עונים אותם ודומה באלו הוא אחר שאינו מכירו מעולם: על פני. כל זמן שאני קיים שלא תאמר לא נצטוו על עבודת כוכבים אלא אותו הדור. (מכילתא): (ד) פסל. על שם שנפסל: וכל תמונה. תמונת כל דבר אשר בשמים: (ה) אל קנא. מקנא להפרע ואינו עובר על מדתו למחול על עון עבודת כוכבים. כל לשון קנא אנפרי"מנט בלע"ז נותן לב להפרע: לשנאי. בתרגומו בשאוחזין מעשה

דַּרְיָן לְרַחֲמֵי וּלְנִטְרֵי פְקוּדֵי:
 ז לֹא תִיַמֵּי יֵת שְׁמָא דִּי אֱלֹהֵךְ
 לְמַגְנָא אַרִי לֹא יִזְכִּי יֵי יֵת
 דִּיַּיְמֵי בְשִׁמְיָהּ לְשִׁקְרָא: ח הוּי
 דְּכִיר יֵת יוֹמָא דְשַׁבְּתָא
 לְקַדְשׁוּתֶיהָ:

לְאֵהָבִי וּלְשִׁמְרֵי מִצְוֹתַי: ס ז לֹא תִשָּׂא
 אֶת־שֵׁם־יְדוֹהָ אֱלֹהֶיךָ לְשׁוּא כִּי לֹא יִנְקֶה
 יְדוֹהָ אֶת אֲשֶׁר־יִשָּׂא אֶת־שְׁמוֹ לְשׁוּא: פ
 ח זְכוֹר אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ:

kindness to thousands [of generations], of those who love Me and observe My commandments. (7) Do not take the Name of the Lord, your God, in vain; for the Lord will not hold guiltless he who takes His name in vain. (8) Remember the Sabbath day to sanctify it.

RASHI

when they continue to sin] (Sanhedrin 27b).

(6) [Showing kindness] Preseving kindness — *That a person does, to pay the reward for up to two thousand generations. Thus the measure of reward [from G-d] is greater than the measure of [His] punishment by five hundred times, for this one [here, the visiting of punishment] is for four generations, while that one [rewarding kindness] is for two thousand [generations]. (Tosefta Sotah 4:1) (7) Do not take the Name of the Lord, your God, in vain — [The word לשוא appears twice in this*

verse.] The second [לשוא], is an expression of falsehood, as the Targum renders: [לשקרא], as it says [in Shavuoth 21a]: "What constitutes a שוא שבועת שוא? If one swears contrary to that which is self evident, [i.e., swearing] that a stone pillar is [made] of gold. The first [לשוא], is an expression of vanity, as the Targum [Onkelos] renders: [למגנא].) This [refers to] one who swears for no reason and in vain, [swearing something which is self evident, i.e.,] that [a pillar] of wood, is of wood, and that [a pillar] of stone, is of stone. (Shavuoth 29a, Mekhilta) (8) Remember — [Here the verse states; "Remember" but in Deuteronomy (5:12) the verse states; "Keep the Sabbath day"! The explanation of these two dissimilar verses is] "Remember" and "Keep" (Deuteronomy 5:12) were spoken [and heard] at once. Similarly [the contradictory statements], "Its desecrators will be put to death," (Exodus 31:14) and "On the Sabbath day, two lambs" (Numbers 28:9) [were offered as burnt-offerings were said in one utterance, hence the offering of the two lambs overrides the prohibition of desecrating the sabbath], and similarly [the contradictory statements], "Do not wear shaatnez," and "Make yourself [twisted] threads," [which may contain shaatnez] (Deuteronomy 22:11,12) Similarly, [the contradictory phrases] "[Do not uncover] the nakedness of your brother's wife," (Leviticus 18:16) [and] "Her husband's brother must be intimate with her," (Deuteronomy 25:5)

רש"י

אבותיהם בידיהם: (ו) [ועשה חסד] נצר חסד. שאדם עושה שלום שבר עד לאלפים דור נמצאת מדה טובה יתרה על מדת פורענות אחת על חמש מאות שזו לארבעה דורות וזו לאלפים: (ז) לשוא. (השני לשון שקר פתרגומו כמה דתימר) איזהו שבועת שוא נשבע לשנות את הידוע על עמוד של אבן שהוא של זהב (הראשון לשון מגן פתרגומו) זה הנשבע לחנם ולהבל על של עץ ועל אבן אבן. (מכילתא): (ח) זכור. זכור ושומר בדבור אחד נאמרו וכן מחלליה מות יומת וביום השבת שני כבשים וכן לא תלבש שעטנז גדלים תעשה לה. וכן ערות אשת אחיך יבמה נבא עליה. הוא שנאמר

ט שַׁתָּא יוֹמִין תְּפִלָּה וְתַעֲבֹד
 כָּל עֲבֹדְתֶךָ: י יוֹמָא שְׁבִיעָאָה
 שְׁבֹתָא קָדָם יי אֱלֹהֶךָ לֹא
 תַעֲבֹד כָּל עֲבֹדָתָא אֶת וּבְרֵךְ
 וּבְרֵךְ עֲבָדְךָ וְאִמְתָּךְ וּבְעִירְךָ
 וּגְיֹרְךָ דִּי בְקִרְוֶךָ: יא אַרְי
 שַׁתָּא יוֹמִין עֲבֹד יי ית שְׁמַיָּא
 וְיַת אַרְעָא ית יִמָּא וְיַת כָּל דִּי

ט שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל־
 מְלֹאכְתֶּךָ: י וַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שִׁבְתָּ לַיהוָה
 אֱלֹהֶיךָ לֹא־תַעֲשֶׂה כָּל־מְלֹאכָה אֲתָה וְ
 וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ עֲבָדְךָ וְאִמְתֶּךָ וּבַהֲמֹתֶךָ וּגְרֶךָ
 אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ: יא כִּי שֵׁשֶׁת־יָמִים עָשָׂה
 יְהוָה אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ אֶת־הַיָּם
 וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּם וַיִּנַּח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי

(9) Six days you may labor and perform all your work. (10) But the seventh day is the Sabbath to the Lord, your God: Do not do any creative activity, — you, nor your son, nor your daughter, nor your manservant, nor your maidservant, nor your livestock, nor your stranger within your gates. (11) For [in] six days the Lord made the heaven and the earth, the sea and all that is in them, and He

RASHI

[all these were said in one utterance]. This [occurrence of G-d saying two phrases simultaneously in one utterance] is the meaning of that which is said: “G-d spoke one thing, I heard two” (Psalms 62:12) (Mekhilta). [The word] זכור is in the paol form, [an expression of ongoing action,] like [Let us engage in] eating and drinking (אכול ושתו) (Isaiah 22:13), [and] walking and weeping (הלוך ובכה) (II Samuel 3:16), and this is its interpretation: Constantly, pay attention to remember the Sabbath day, so that if you chance upon a beautiful object, prepare it for

the Sabbath. (Mekhilta) (9) **And perform all your work** — When the Sabbath arrives, it should seem to you as if all your work is done, so that you shall not think about work. (10) **You, nor your son, nor your daughter** — These are minors. Or perhaps it refers to adult [children]? However you will say, that they have already been warned [to observe the Sabbath]. Rather, [the verse] comes only to warn adults to see to it, that minors desist [from work] (Mekhilta). This is the meaning of that which we learned [in the Mishnah]: If a young child comes to extinguish [a fire on the Sabbath], we don't listen to him because you are responsible for his desisting [from work] (Shabbat 121a). (11) **And He rested on the seventh day** — As if [it were] possible, He had ascribed rest [even] regarding Himself to teach [as an example] from Him a kal vachomer [a fortiori] reasoning for man, whose work is

רש"י

אחת דבר אלהים שתים זו שמעתי. זכור לשון פעול הוא כמו אכול ושתו. הלוך ובכה וכן פתרונו תנו לב לזכור תמיד את יום השבת שאם נודמן לך חפץ יפה תהא מזמינו לשבת: (ט) ועשית כל מלאכתך. כשתבא שבת יהא בעיניך כאלו כל מלאכתך עשויה שלא תהרהר אחר מלאכה (מכילתא): (י) אתה ובנך ובתך. אלו הקטנים או אינו אלא גדולים אמרת הרי כבר מוזהרין הם אלא לא בא אלא להזהיר גדולים על שביתת הקטנים וזהו ששנינו קטן שבא לכבות אין שומעים לו מפני ששביתתו עליך: (יא) וינח ביום השביעי. כביכול הכתיב בעצמו מנוחה ללמד הימנו קל וחומר לאדם

בהוּן וְנַח בְּיוֹמָא שְׁבִיעֵאָה עַל
כֵּן בְּרִיךְ יי ית יוֹמָא דְשַׁבְּתָא
וְקַדְשִׁיהּ: יב יקר ית אָבוּךְ וְיֵת
אִמְךָ בְּדִיל דִּיּוֹרְכוֹן יוֹמִיךָ עַל
אֲרַעָא דִּי אֱלֹהִיךָ יְהִיב לָךְ:
יג לֹא תִקְטוֹל נַפְשׁ: לֹא תִגּוֹף:
לֹא תִגְנוֹב: לֹא תִסְהֶךְ בְּחֵבְרֶךָ
סְהוּדָא דְשִׁקְרָא: יד לֹא
תִחְמַד בֵּית חֵבְרֶךָ

עַל־כֵּן בֵּרַךְ יְדוּהַ אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת
וַיְקַדְשֶׁהוּ: ס יב כִּפַּד אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אִמְךָ
לְמַעַן יֵאָרְכוּן יְמֵיךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־יְדוּהַ
אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ: ס יג לֹא תִרְצַח ס לֹא
תִנְאַף ס לֹא תִגְנוֹב ס לֹא־תַעֲנֶה בְרֵעֶךָ
עַד שִׁקְרָ: ס יד לֹא תִחְמַד בֵּית רֵעֶךָ ס

rested on the seventh day. Therefore, the Lord blessed the Sabbath day and sanctified it. (12) Honor your father and your mother, in order that your days may be prolonged on the Land that the Lord, your God, gives you. (13) Do not murder. Do not commit adultery. Do not steal. Do not bear false witness against your fellow. (14) Do not covet your fellow's house.

RASHI

with toil and fatigue, that certainly he must rest on the Sabbath. (Mekhilta) Blessed ... and sanctified it — He blessed it regarding the manna by doubling its usual amount on the sixth day — [i.e., the] "Double portion of bread" (above 16:22) and He sanctified it with manna, in that it did not fall on the Sabbath. (Mekhilta) (12) In order that your days may be prolonged — If you honor [your parents], your days will be prolonged, but if not, they will be shortened. The words of the Torah are written briefly; they are understood by inferring the negative from the positive and [inferring] the positive from the negative. (Mekhilta) (13) Do not commit adultery — Adultery applies only [to relations] with a married woman, as it is said: "[And the man who commits adultery with (another) man's wife, committing adultery with the wife of his fellow —] the adulterer and the adulteress will surely be put to death;" (Leviticus 20:10) and it says; "The adulterous woman, who, instead of her husband, takes strangers." (Ezekiel 16:32) Do not steal — The verse is referring to one who kidnaps. [The verse in Leviticus] "Do not steal" (19:11) refers to stealing money. Or perhaps, this one refers to stealing money while the other one written further (in Leviticus) refers to kidnapping? You can say, that [the meaning of] a matter may be learned from its context. Just as [the former two commandments] "Do not murder" [and] "Do not commit adultery" are referring to sins where one is liable to the death penalty, "Do not steal" also refers to a sin punishable by death [and thus must be referring to kidnapping].

רש"י

שְׁמֵלֵאכְתוּ בְעַמְל וּבִיגִיעָה שִׁיחָא נַח בְּשַׁבָּת: בְּרַךְ וַיְקַדְשֶׁהוּ. בְּרַכּוּ בְּמִן לְכוּפְלוּ בְשֵׁי לַחַם מִשְׁנֵה וְקִדְשׁוּ בְּמִן שְׁלֵא הִיָּה יוֹרֵד בּוֹ: (יב) לְמַעַן יֵאָרְכוּן יְמֵיךָ. אִם תִּכְבַּד יֵאָרְכוּן יְמֵיךָ וְאִם לֹא יִקְצְרוּן שְׁדַבְּרֵי תוֹרָה נוֹטְרִיקוֹן הֵם נִדְרָשִׁים מִכָּל הֵן לֹא וּמִכָּל לֹא הֵן: (יג) לֹא תִנְאַף. אֵין נִאֹוֹף אֱלֹא בְּאִשְׁת אִישׁ שְׁנֵאִמֵר מוֹת יוֹמֵת הַנֶּאֱפָ וְהַנֶּאֱפָת וְאוֹמֵר הָאִשָּׁה הַמִּנְאֶפֶת תַּחַת אִישָׁה תִּקַּח אֶת זָרִים: לֹא תִגְנוֹב. בְּגוֹנוֹב נְפִשׁוֹת הַכְּתוּב מְדַבֵּר. לֹא תִגְנוֹבוּ בְּגוֹנוֹב מְמוֹן אוֹ אֵינוֹ אֱלֹא זֶה בְּגוֹנוֹב מְמוֹן וְלִהְלִין בְּגוֹנוֹב נְפִשׁוֹת אִמְרַת דְּבַר הַלְּמֵד מַעֲנִינוּ מֵה לֹא תִרְצַח לֹא תִנְאַף מְדַבֵּר בְּדַבֵּר שְׁחִיבִין עֲלֵיהֶם מִיִּתַת בֵּית דִּין אִף לֹא תִגְנוֹבוּ דְבַר שְׁחִיב עֲלֵיו מִיִּתַת בֵּית

לֹא תַחַמַּד אֶת־חֵבְרֵךְ וְעַבְדֶּיךָ וְאִמְתֶּיךָ וְתוֹרִיָּה וְחִמְרֶיךָ וְכָל־
 דֵּי לַחֲבֵרְךָ: טו וְכָל עֲמָא חֲזֹן
 יֵת קְלִיא וְיֵת בְּעוֹרֵיא וְיֵת קַל
 שׁוֹפְרָא וְיֵת טוֹרָא תִגְן וְחֲזָא
 עֲמָא וְנָעוּ וְקָמוּ מִרְחִיק:
 טז וְאָמְרוּ לְמֹשֶׁה מִלַּל אֶת
 עֲמָנָא וְנִקְבַּל וְלֹא יִתְמַלֵּל
 עֲמָנָא מִן קָדָם יי דִּילְמָא
 נְמוּת: יז וְאָמַר מֹשֶׁה לְעֲמָא לֹא
 תִדְחִלוּן אֲרִי בְדִיל לְנִסְאָה
 יִתְכוּן אֲתַגְלִי לְכוּן יִקְרָא דִּי?

לֹא־תַחַמַּד אֶשֶׁת רֵעֶךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתּוֹ וְשׁוֹרְךָ
 וְחִמְרוֹ וְכָל אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ: פ שְׁבִיעֵי טז וְכָל־
 הָעָם רָאִים אֶת־הַקּוֹלֹת וְאֶת־הַלְּפִידִם וְאֶת־
 קוֹל הַשֹּׁפָר וְאֶת־הַהָר עֲשָׂן וַיֵּרָא הָעָם
 וַיִּנְעוּ וַיַּעֲמְדוּ מֵרָחֵק: טז וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה
 דַּבֵּר־אֵתְּךָ עִמָּנוּ וְנִשְׁמָעָה וְאֶל־יְדַבֵּר עִמָּנוּ
 אֱלֹהִים פֶּן־נָמוּת: יז וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם
 אַל־תִּירְאוּ כִּי לִבְעִבּוֹר נִסוֹת אֶתְכֶם בָּא

Do not covet your fellow's wife, his manservant, his maidservant, his ox, his donkey, or anything that belongs to your fellow. (15) And all the people saw the Voices and the flames, and the sound of the shofar, and the smoking mountain, and the people saw and trembled, and stood far off. (16) They said to Moshe; You speak to us, and we will hear, but let God not speak with us lest we die. (17) And Moshe said to the people; Do not fear, for in order to exalt

RASHI

(Sanhedrin 86a) (15) **And all the people saw** — [This] teaches [us] that there was not a single blind person among them. From where do we know that [there was] no mute person among them? The Torah states: “And all the people responded” (Exodus 19:8). From where do we know that there was no deaf person among them? The Torah states: “We will do and listen.” (Exodus 24:7).

(Mekhilta) **Saw the voices** — They saw that which is normally heard, which is impossible to see elsewhere. (Mekhilta d'Rabbi Shimon ben Yochai) **The voices** — Emerging from

the mouth of the Almighty. וינעו — נוע [— movement] means, trembling. (Mekhilta) **And stood far off** — They were recoiling backwards twelve mil, the length of their camp. And the ministering angels would come and assist them [in order] to return them, as it is said: “The angels of the hosts moved them bit by bit.” (Psalms 68:13, as translated in Shabbat 88b)

(17) **For in order to exalt you** — To exalt you before the world, so that your name should become known among the nations, that He in His glory revealed Himself to you. (Mekhilta) **To exalt** — [נסות] is an expression of exaltation and greatness, similar to נס in “Lift up a

רש"י

דין: (טו) וְכָל הָעָם רָאִים. מִלְּמַד שֶׁלֹּא הָיָה בָהֶם אֶחָד טוֹמָא וּמְנִין שֶׁלֹּא הָיָה בָהֶם אֶלֶם תְּלִמוּד לּוֹמֵר וַיִּנְעוּ כָּל הָעָם וּמְנִין שֶׁלֹּא הָיָה בָהֶם חֵרֵשׁ תְּלִמוּד לּוֹמֵר נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע. (מְכִילְתָּא): רָאִים אֶת הַקּוֹלֹת. רוֹאִין אֶת הַנִּשְׁמָע שְׂאֵי אִפְשָׁר לְרְאוֹת בְּמִקּוֹם אַחֵר: אֶת הַקּוֹלֹת. הַיּוֹצֵאִין מִפִּי הַגְּבוּרָה: וַיִּנְעוּ. אֵין נוֹעַ אֶלָּא יַעַ: וַיַּעֲמְדוּ מֵרָחֵק. הָיוּ נִרְתַּעִין לְאַחֲרֵיהֶם שְׁנַיִם עָשָׂר מִיַּל בְּאַרְבַּע מַחְנִיחֵיהֶם וּמִלְּאֲבֵי הַשָּׁרֵת בְּאֵין וּמִסִּיעִין אוֹתָן לְהַחְזִירֵם שְׁנֹאמַר מַלְכֵי צְבָאוֹת יְדִדּוֹן וְדִדּוֹן: (יז) לִבְעִבּוֹר נִסוֹת אֶתְכֶם. לְגַדֵּל אֶתְכֶם בְּעוֹלָם שְׂנִיצָא לְכֶם שֵׁם בְּאוֹמוֹת שְׁהוּא בְּכַבּוּדוֹ נִגְלָה עֲלֵיכֶם: נִסוֹת. לְשׁוֹן הֶרְמָה וּגְדֻלָּה כְּמוֹ

ובדיל דתהי דחלתיה על אפיון בדיל דלא תחובון: יח וקם עמא מרחיק ומשה קרב לצד אמיתא דתמן יקרא די: יט ואמר יי למשה כדנן תימר לבני ישראל אתון חותון ארי מן שמיא מליילית

האלהים ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו: יח ויעמד העם מרחק ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלהים: ס מפטיר יט ויאמר ידוה אל משה פה תאמר אל בני ישראל אתם ראיתם

you God has come, and in order that His awe shall be upon your faces, so that you shall not sin. (18) The people stood far off, but Moshe drew near to the dense fog, where God was. (19) And the Lord said to Moshe; So shall you say to the Children of Israel, You have seen that from the heavens I have

RASHI

רש"י

banner;" (Isaiah 62:10) [and נסי in] "I will raise My banner;" (Isaiah 49:22) [and כנס in] "Like a flagpole on a hill," (Isaiah 30:17), which is upright. [Thus, all these words signify raising up.] **And in order that His awe** — Through the fact that you saw Him feared and awesome, you will know that there is none besides Him and you will fear Him. (18) **Drew near to the dense fog** — Within three partitions: darkness, cloud, and dense fog, as it is said: "And the mountain burned with fire to the midst of heaven, with darkness, cloud, and dense fog." (Deuteronomy 4:11) Dense fog is [synonymous with] "The thickness of the cloud," [concerning] which He said to him [Moshe], "Behold, I come to you in the thickness of the cloud." (Exodus 19:9) (Mekhilta) (19) **So shall you say** — in this language. [I.e., with this exact wording and in Hebrew.] (Mekhilta) **You have seen** — There is a difference between that which a person sees and that which others tell him. For that which others tell him, sometimes his heart is divided whether to believe [it or not]. (Mekhilta) **That from the heavens I have spoken** — But another verse states: "The Lord descended upon Mount Sinai." (Exodus 19:20) The third verse comes and determines between them: "From the heaven He made you hear His voice, to instruct you; and upon the earth He showed you His great fire." (Deuteronomy 4:36) [Thus] His glory is in heaven, but His fire and His power are upon the earth. Alternatively, He bent down the [lower] heavens and the upper heavens and spread them over the mountain. Similarly

הרימו נס. ארים נסי. וכנס על הגבעה שהוא וקוף: ובעבור תהיה יראתו. על ידי שראיתם אותו יראוי ומאויס תדעו כי אין זולתו ותיראו מפניו: (יח) נגש אל הערפל. לפנים משלש מחיצות חשך ענן וערפל. שנאמר וההר בער באש עד לב השמים חשך ענן וערפל. ערפל הוא עב הענן שאמר לו הנה אנכי בא אליך בעב הענן: (יט) פה תאמר. בלשון הוה: אתם ראיתם. יש הפרש בין מה שאדם רואה למה שאחרים משיחין לו שמה שאחרים משיחין לו פעמים שלבו חלוק מלהאמין: פי מן השמים דברתי. וכתוב אחד אומר וירד ה' על הר סיני בא הכתוב השלישי והכריע ביניהם מן השמים השמייעך את קלו ליסרה. ועל הארץ הראך את אשו הגדולה כבודו בשמים ואשו וגבורתו על הארץ דבר אחר הרבין השמים ושמי השמים

עֲמֻכּוֹן: כ לֹא תַעֲבֹדוּן קְדָמַי
 דַּחְלוֹן דְּכֶסֶף וְדַחְלוֹן דְּדָהָב לֹא
 תַעֲבֹדוּן לְכוֹן: כא מִזְבֵּחַ
 אֲדָמָתָא תַעֲבֹד קְדָמַי וְתִהְיֶי

כִּי מִן־הַשָּׁמַיִם דְּבַרְתִּי עִמָּכֶם: כ לֹא תַעֲשׂוּן
 אֹתִי אֱלֹהֵי כֶסֶף וְאֱלֹהֵי זָהָב לֹא תַעֲשׂוּן
 לָכֶם: כא מִזְבֵּחַ אֲדָמָה תַעֲשֶׂה־לִּי וְזַבְחָתָ

spoken with you. (20) You shall not make [images of anything that is] with Me, gods of silver or gods of gold you shall not make for yourselves. (21) An altar of earth you shall make for Me, and you shall slaughter beside it your

RASHI

רש"י

[Scripture] says: "And He bent the heavens, and He came down." (Psalms 18:10)

(Mekhilta) (20) **You shall not make [images of anything that is] with Me** — You shall not make a likeness of my servants [i.e., the ministering angles] who serve Me on high [and are thus "with Me"]. (Mekhilta)

Gods of silver — This [statement] comes to warn about the cherubim, which you make to stand **with Me** [in the Holy of Holies in the Temple], that they should not be made of silver, for if you deviate [from My instructions to make them of gold] and [instead] make them of silver, they are to Me as idols. (Mekhilta) **Or gods of gold** — This comes to warn [us] that one should not add [more cherubim] to the two. For if you make four [cherubim], they are considered by Me

וְהַצִּיעָן עַל הַהָר וְכֵן הוּא אוֹמֵר וַיִּט שָׁמַיִם וַיֵּרֵד: (כ) לֹא תַעֲשׂוּן אֹתִי. לֹא תַעֲשׂוּן דְמוֹת שְׁמַשִּׁי הַמְשֻׁמָּשִׁים לְפָנַי בְּמִרוֹם. (מִכִּילְתָּא): אֱלֹהֵי כֶסֶף. בָּא לְהַזְהִיר עַל הַכְּרוּבִים שְׂאֵתָה עוֹשֶׂה לְעַמּוּד אֹתִי שְׁלֹא יִהְיוּ שֶׁל כֶּסֶף שְׂאֵם שְׁנֵיתָם לַעֲשׂוֹתָם שֶׁל כֶּסֶף הָרִי הֵן לְפָנַי בְּאֱלֹהוֹת: וְאֱלֹהֵי זָהָב. בָּא לְהַזְהִיר שְׁלֹא יוֹסִיף עַל שְׁנַיִם שְׂאֵם עֲשִׂיתָ אַרְבָּעָה הָרִי הֵן לְפָנַי בְּאֱלֹהֵי זָהָב: לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם. לֹא תֹאמַר הָרִינִי עוֹשֶׂה כְּרוּבִים בְּבֵתִי כְּנִסְיוֹת וּבְבֵתִי מִדְּרָשׁוֹת כְּדָרְךָ שְׂאֵנִי עוֹשֶׂה בְּבֵית עוֹלָמִים לְכָךְ נֹאמַר לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם: (כא) מִזְבֵּחַ אֲדָמָה. מִחוּבָר בְּאֲדָמָה שְׁלֹא יִבְנֶנּוּ עַל גְּבֵי עַמּוּדִים אוֹ עַל גְּבֵי בָּסִיס (מִכִּילְתָּא). דְּבַר אַחַר שֶׁהִיָּה מִמֶּלֶא אֶת הַלֵּל מִזְבֵּחַ הַנְּחוֹשֶׁת אֲדָמָה בְּשַׁעַת חֲנִיתָן: תַעֲשֶׂה לִּי. שְׂתֵתָה תַחֲלַת עֲשִׂיתָן לְשִׁמִּי: וְזַבְחָתָ עָלָיו. אֶצְלוֹ כְּמוֹ וְעָלָיו מִטָּה מִנְּשָׂה. (מִכִּילְתָּא) אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא עָלָיו מִמֶּשׁ תְּלַמּוּד לֹאמַר הַבָּשָׂר וְהַדָּם עַל מִזְבֵּחַ ה' אֱלֹהֶיךָ וְאִין שְׁחִיטָה

as gods of gold. (Mekhilta) **You shall not make for yourselves** — You should not say; I will make cherubim in the Synagogues and in the houses of study, in the same manner that I make [them] in the Temple." Therefore, it says: "You shall not make for yourselves." (Mekhilta) (21) **An altar of earth** — Attached to the ground, [meaning] that it may not be built on pillars or on a base. [According to the Mekhilta and Rashi on Zevachim 58a, the reading is, it may not be built on "archways."] Alternatively, [מִזְבֵּחַ אֲדָמָה means] that they would fill the hollow of the copper altar with earth when they encamped. (Mekhilta) **You shall make for Me** — That from the beginning, it shall be made in My Name. [I.e., it should not be made for another purpose and then later used as an altar.] (Mekhilta) **And you shall slaughter beside it** — That from the beginning, it shall be made in My Name. [I.e., it should not be made for another purpose and then later used as an altar.] (Mekhilta) **And you shall slaughter beside it** — *עָלָיו* means, "beside it" as "*וְעָלָיו*" was the tribe of Menashe" (Numbers 2:20). Or perhaps *עָלָיו* actually means upon it. Therefore, Scripture says: "The flesh and the blood — upon the altar of the Lord, your G-d" (Deuteronomy 12:27), [thus only the flesh and blood are to be placed on top of the altar] but the slaughtering is not [to

דבַח עֲלוֹהֵי יִתְּ עֲלוֹתֶיךָ וְיִתְּ
נֶכֶס קוֹדֶשְׁךָ מִן עֲנֶךָ וּמִן תּוֹרֶךָ
בְּכָל אֶתְרָא דִּי אֲשֶׁרִי יִתְּ
שְׂכִנְתִּי לְתַמָּן אֲשַׁלַּח בְּרַכְתִּי
לְךָ וְאַבְרַכְנֶךָ: כִּב וְאִם מִדְּבַח

עָלֶיךָ אֶת-עֲלֹתֶיךָ וְאֶת-שְׁלַמֶיךָ אֶת-צֹאנְךָ
וְאֶת-בְּקָרְךָ בְּכָל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֶזְכִּיר אֶת-
שְׁמִי אָבוֹא אֵלֶיךָ וּבְרַכְתִּיךָ: כִּב וְאִם-מִזְבַּח

burnt-offerings and your peace-offerings, your sheep and your cattle. Wherever I permit My Name to be mentioned, I will come to you and bless you. (22) And

RASHI

רש"י

be performed] on top of the altar. (Mekhilta)

Your burnt-offerings and your peace-offerings — *Which are from your sheep and your cattle. Thus “Your sheep and your cattle” is the explanation of “your burnt-offerings and your peace-offerings.”*

Wherever I permit My Name to be mentioned — *[The word אזכיר, literally means, “I will mention,” But this should apparently read תזכיר — “you will mention.” Rashi explains that אזכיר is interpreted as meaning: “Wherever] I will permit you to mention My Explicit Name, there I will come to you and bless you. [I.e.,] I will cause My Shekhinah to rest upon you. From here you learn that permission was not given to mention the Explicit Name except in the place to which the Shekhinah comes, and that is in the Temple [in Jerusalem]. There permission*

בראש המזבח: את עלתיך ואת שלמיך. אשר מצאנך ומבקרך: את צאנך ואת בקרך. פרוש לאת עלותיך ואת שלמיך: בכל המקום אשר אזכיר את שמי. אשר אתן לך רשות להזכיר שם המפורש שלי שם אבוא אליך וברכתיך אשרה שכינתי עליך מכאן אתה למד שלא נתן רשות להזכיר שם המפורש אלא במקום שהשכינה באה שם וזהו בית הבחירה שם נתן רשות לכהנים להזכיר שם המפורש בנשיאת כפים לברך את העם: (כב) ואם מזבח אבנים. רבי ישמעאל אומר כל אם ואם שבתורה רשות חוץ מג' ואם מזבח אבנים תעשה לי הרי אם זה משמש בלשון באשר ובאשר תעשה לי מזבח אבנים לא תבנה אתהו גזית שהרי חובה עליך לבנות מזבח אבנים. שנאמר אבנים שלמות תבנה. וכן אם כסף תלזה חובה הוא שנאמר והעבט תעביטנו ואף זה משמש בלשון באשר. וכן ואם תקריב מנחת כבורים זה מנחת העומר שהיא חובה ועל כרחך אין אם הללו תליין אלא ודאין בלשון

was granted to the priests to mention the Explicit Name when they raised their hands to bless the people. (Mekhilta, Sifri, Numbers 6:23, and Sotah 38a) (22) And when you make for Me an altar of stones — *Rabbi Yishmael says; Every time the word אם occurs in the Torah, it signifies an option [i.e., meaning “if”] — except for three instances. [One of them is our verse:] “And when (אם) you make Me an altar of stones.” This אם serves as an expression of כאשר, meaning “when,” [thus the verse reads] “And when you make Me an altar of stones, do not build it of hewn stone.” [אם here cannot mean if,] for it is an obligation to build an altar of stones, for it is said: “Build [the altar] ... out of whole stones.” (Deuteronomy 27:6) Similarly, When (אם) you lend money (Exodus 22:24) is obligatory, for it is said: “And you will surely lend him.” (Deuteronomy 15:8) This [אם] too, serves as an expression of כאשר — when. Similarly, “When (אם) you bring a meal-offering of the first grains.” (Leviticus 2:14) This refers to the omer-offering, which is [also] obligatory. Thus you are forced to admit that these instances of אם are not conditional but rather, are absolute and serve as an expression*

אֲבָנִין תַּעֲבֹד קָדְמֵי לֹא תִבְנֶי
 יְתוּחֹן פְּסִילִין לֹא תִרִים חֶרֶב
 עֲלֶיהָ וְתַחֲלִלָהּ: כַּג וְלֹא תִסַּק
 בְּדַרְגִּין עַל מִדְּבַחֵי דְלֹא
 תַתְּגַלֵּי עֲרִיתְךָ עֲלוֹהֶי:

אֲבָנִים תַּעֲשֶׂה-לִּי לֹא-תִבְנֶה אֶתְהֶן גִּזִּית
 כִּי חֶרֶבְךָ הַנִּפְתָּ עָלֶיהָ וְתַחֲלִלָהּ: כַּג וְלֹא-
 תַעֲלֶה בַמַּעֲלֹת עַל-מִזְבְּחֵי אֲשֶׁר לֹא-תִגָּלֶה
 עֲרוֹתְךָ עָלָיו: פ פ פ

when you make for Me an altar of stones, do not build it of hewn stone, lest you lift your sword upon it and desecrate it. (23) Do not ascend upon My altar on steps, so that your nakedness not be exposed upon it.

RASHI

of כאשר — when. (Mekhilta) גִּזִּית — is an expression of גִּזִּיזָה — cutting because he [the stonecutter] cuts and hews them with iron [tools]. **Lest you lift your sword upon it** — This [instance of] כִּי serves as an expression of פֶּן — lest, which means perhaps. [I.e.] Perhaps you will lift your sword upon it. **And desecrate it** — Thus you learn that if you do lift iron upon it, you have desecrated it, for the altar was created to lengthen the days of man, while iron was created to shorten the days of man [because it is used to make swords]. It is not right that the one that shortens should be wielded over the one that lengthens (Middot 3:4). Furthermore, the altar makes peace between Israel and their Father in Heaven. Therefore, a cutter and destroyer should not come upon it. The [following] matters are a kal vachomer [a fortiori] conclusion: If stones, which neither see, hear, nor speak, yet because they make peace, the Torah says; “Do not lift up any iron upon them,” (Deuteronomy 27:5) how much more so [are we certain that] one who makes peace between husband and wife, between one family and another family, between man and his fellow, that no troubles will befall him! (Mekhilta) (23) **Do not ascend ... on steps** — When you build a ramp for the altar, do not make it with rows of steps, eschalons in Old French, rather, it must be smooth and inclining. (Mekhilta). **So that your nakedness not be exposed** — Because due to the steps, you will widen your stride, even though this would not be an actual exposure of nakedness, for it is written: “And make for them linen Pants [to cover up the flesh of

רש"י

כִּאֲשֶׁר הֵם מְשֻׁמָּשִׁים: גִּזִּית. לְשׁוֹן גִּזִּיזָה שְׁפוּסָלִין וּמִסְתַּתֵּן בְּבִרְזֹל: כִּי חֶרֶבְךָ הַנִּפְתָּ עָלֶיהָ. הֲרִי כִי זֶה מְשֻׁמֵשׁ בְּלְשׁוֹן פֶּן שְׁהוּא דִילְמָא פֶּן תִּנְיָף חֶרֶבְךָ עָלֶיהָ: וְתַחֲלִלָהּ. הָא לְמַדַּת שְׁאֵם הַנִּפְתָּ עָלֶיהָ בְּרֹזֶל חֲלָלִת (פ"ג דְּמִדּוֹת) שְׁהַמְזַבַּח נִבְרָא לְהֶאֱרִיךְ יָמָיו שֶׁל אָדָם וְהַבְּרֹזֶל נִבְרָא לְקַצֵּר יָמָיו שֶׁל אָדָם אִין זֶה בְּדִין שִׁינְיָף הַמְקַצֵּר עַל הַמְאֲרִיךְ. וְעוֹד שְׁהַמְזַבַּח מְטִיל שְׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶם שְׁבִשְׁמִים לְפִיכָךְ לֹא יָבֵא עָלָיו כּוֹרֵת וּמַחֲבֵל הֲרִי דְבָרִים קַל וְחוֹמֵר וּמָה אֲבָנִים שְׂאִינִם רֹאוֹת וְלֹא שׁוֹמְעוֹת וְלֹא מִדְּבָרוֹת עַל יְדֵי שְׁמִטִּילוֹת שְׁלוֹם אֲמָרָה תוֹרָה לֹא תִנְיָף עָלֵיהֶם בְּרֹזֶל הַמְטִיל שְׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ בֵּין מִשְׁפָּחָה לְמִשְׁפָּחָה בֵּין אָדָם לְחֵבְרוֹ עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שְׁלֹא תְבוֹאֵהוּ פּוֹרְעֵנוֹת: (כַּג) וְלֹא תַעֲלֶה בַמַּעֲלֹת. כִּשְׂאֵתָה בּוֹנֶה כְּבֵשׁ לְמִזְבֵּחַ לֹא תַעֲשֶׂהוּ מַעֲלֹת מַעֲלֹת אֲשַׁקְנוּ"ש בַּלְע"ז אֲלֵא חֲלוּק יִהְיֶה וּמִשְׁפָּע: אֲשֶׁר לֹא תִגָּלֶה עֲרוֹתְךָ. שְׁעַל יְדֵי הַמַּעֲלֹת אַתָּה צָרִיךְ לְהַרְחִיב פְּסִיעוֹתֶיךָ וְאֵף עַל פִּי שְׂאִינֵי גְלוּי עָרְוָה מִמֶּשׁ שְׁהָרִי בְּתִיב וְעֲשֶׂה לָהֶם מַכְנָסֵי בַד מִכֹּל מְקוֹם הַרְחַבְתָּ הַפְּסִיעוֹת קָרוֹב לְגְלוּי

רש"י

RASHI

nakedness].” (Exodus 28:42). Nevertheless, widening one's strides comes close to exposing his nakedness, and thereby you behave towards them [the stones] in a humiliating manner. Now the [following] matters are a kal vachomer [a fortiori]

conclusion; If [concerning] these stones which have no sense to object to their humiliation, yet, the Torah says that because they are needed, you may not behave towards them in a humiliating manner. [In contrast,] your friend, who is [created] in the likeness of your Creator and who does take offense at being humiliated, how much more so [must you be careful not to humiliate him]! (Mekhilta)

הפטרת יתרו

בישעיה פרק ו

א בשנת-מות המלך עזיהו ואראה את-ארני ישב על-כסא רם ונשא ושוליו מלאים את-ההיכל: ב שרפים עמדים | ממעל לו שש כנפים שש כנפים לאחד בשתיים | יכסה פניו ובשתיים יכסה רגליו ובשתיים יעופף: ג וקרא זה אלי זה ואמר קדוש | קדוש קדוש ידוה צבאות מלא כל-הארץ כבודו: ד ונענו אמות הספים מקול הקורא והבית ימלא עשן: ה ואמר אוי-לי כי-גדמיתני כי איש טמא שפתיים אנכי ובתוף עם-טמא שפתיים אנכי ישב כי את-המלך ידוה צבאות ראו עיני: ו ונעף אלי אחד מן-השרפים ובירדו רצפה במלקחים לקח מעל המזבח: ז וניע על-פי ואמר הנה נגע זה על-שפתיך וסר עונך וחסאתך תכפר: ח ואשמע את-קול אדני אמר את-מי אשלה ומי ילך לגו ואמר הנני שלחני: ט ואמר לך ואמרת לעם הזה שמעו שמוע ואל-תבינו וראו ראו ואל-תדעו: י השמן לב-העם הזה ואזניו הכבד ועיניו השע פו-יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולבבו יבין ושב ורפא לו: יא ואמר עד-מתי אדני ואמר עד אשר אס-שאו ערים מאין יושב ובתים מאין אדם והאדמה תשאח שממה: יב ורתק ידוה את-האדם ורבה העוובה בקרב הארץ: יג ועוד בה עשיריה ושבה והיתה לבער פאלה וכאלון אשר בשלכת מצבת פם ורע קדש מצבתה:

כאן מסיימין הספרדים

א ויהי בימי אחז בן-יותם בן-עזיהו מלך יהודה עלה רצין מלך-אום ופקח בן-רמליהו מלך-ישראל וירושלים למלחמה עליה ולא יכל להלחם עליה: ב ויגד לבית דוד לאמר נחה ארם על-אפרים ויגע לבבו ולבב עמו כנוע עצי-יער מפני-רוח: ג ואמר ידוה אל-ישעיהו צא-נא לקראת אחז ושאך ישוב בנגד אל-קצה תעלת הברכה העליונה אל-מסלת שדה כובס: ד ואמרת אליו השמר והשקט אל-תיבא ולבבך אל-ירך משני ונבות האודים העשנים האלה בחרי-אף רצין וארם ובן-רמליהו: ה לען כי-נעין עליך ארם רעה אפרים ובן-רמליהו לאמר: ו נעלה ביהודה ונקיצנה ונבקענה אלינו ונמליך מלך בתוכה את בן-טבאל: ה כי-ילד ילד-לנו בן נתן לנו ותהי המשחה על-שכמו ויקרא שמו פלא יועין אל גבור אבי-עד שר-שלום: ו לברכה (למרבח קרי) המשחה ולשלום איך-קין על-כסא דוד ועל-ממלכתו להקין אתה ולסעודה במשפט ובצדקה מעתה ועד-עולם קנאת ידוה צבאות תעשה-ואת:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך יצל"ח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום

משנה פרה פרק ז

Mishnah Parah, chapter 7

(1) If five men filled five jars [with suitable spring water] to sanctify [i.e., prepare with them] five [individual] mixtures [of ash from the red cow] and then they changed their minds and decided to prepare one mixture from all of them instead [i.e., they poured all the water into a large jar into which they placed the ash once], or if they [the five men] filled the jars [with the intent] to prepare with them one mixture [i.e., by pouring all five into one large jar] and then they changed their minds and decided to prepare with them five [individual] mixtures instead, all the water remains valid [since no act of extraneous work intervened between the filling of the water in each jar and the act of mixing it with the ashes]. If one man filled five jars intending to prepare five [individual] mixtures [of ash], even though [afterwards,] he changed his mind to prepare one mixture [of ash] for all of them, only the last is valid [the water in the first four jars is invalid since an act of extraneous work, i.e., the act of filling the next jar or jars, intervened between the drawing of the water and the mixing of the ash with it. If, however, he filled five jars, one jar after the other, with the intention of afterwards pouring all of them into one large jar and then mixed in the ash, it would be valid, since this is considered one filling]. If he [filled five jars and] intended to [mix them all into one large jar and] prepare one mixture [of ash] for all of them and then [before he poured it into one jar] he changed his mind [and decided] to mix [the ash into] five separate mixtures [in the five separate jars], only the water in the jar he mixed first is valid [the mixtures of the other barrels are not valid, since the mixing of the first one, is considered an act of extraneous work, regarding all the rest]. If he [the man who filled all the five jars intending to mix them all at one time] said to another man; Prepare mixtures [of ash] for these [jars] for **yourself**,” [i.e., each jar separately] only the first [jar] is valid [since the mixing of the first one is considered an act of extraneous work, regarding all the rest]; however, if he [had filled the five barrels, intending to mix them all at one time and]

רבנו עובדיה מברטנורא

א חמשה לקדשן חמשה קידושין. כל חבית וחבית בפני עצמה: **ונמלכו לקדשן קידוש אחד.** לערות חמשתן בתוך כלי גדול ולקדש הכל בבת אחת: **הרי בולן בשרים.** דהואיל וכל אחד ממלא הכלי שלו, אין כאן מלאכה פוסלת במים בין מילוי להטלת האפר במים: **היחיד שמילא חמש חביות כו' אין כשר אלא אחרון.** שהמילוי הראשון נפסל במלאכה שעשה כשמילא את השני קודם שנתן את האפר בראשון, וכן השני נפסל כשמילא את השלישי, וכן כולם. ואם מתחלה היה ממלא חמש חביות זו אחר זו או אפילו מאה חביות כדי לקדשן קידוש אחד, כגון שצריך להוות על כלים הרבה לא היו פוסלים זה על זה וכולן בשרים דהכל נחשבים מילוי אחד. אבל כשמילא מתחלה לשם חמשה קידושין, כולן פוסלין זה על זה מטעם מלאכה שהיא פוסלת במים עד שיטיל האפר, הלכך אין כשר אלא אחרון: **ונמלך לקדשן חמשה קידושין.** שקידש זו לעצמה וזו לעצמה: **אין כשר אלא זו שקידש ראשון.** לפי שקידוש ראשון חשיב מלאכה לאחרים שהיו ממולאים ולא נתן לתוכן אפר, דעד שיתן את האפר, מלאכה פוסלת במים: **אמר לאחד קדש לך את אלו.** היחיד שמילא חמש חביות לקדשן קידוש אחד ואמר לאחד קדש לך את אלו וקידשן האחר חמשה קידושים: **אין כשר אלא ראשון.** דכיון שאמר לו קדש לך ונתנן לו, נעשו שלו וכאילו מלאן הוא, והקידוש שקידש

א חמשה שמלאו חמשה חביות לקדשן חמשה קידושין ונמלכו לקדשן קדוש אחד, או לקדשן קדוש אחד ונמלכו לקדשן חמשה קדושין, הרי כולן כשרים. יחיד שמלא חמשה חביות לקדשן חמשה קדושין ונמלך לקדשן קדוש אחד, אין כשר אלא אחרון. לקדשן קדוש אחד ונמלך לקדשן חמשה קדושין, אין כשר אלא זה שקדש ראשון. אמר לאחד קדש לך את אלו, אין כשר אלא ראשון. קדש לי את אלו, הרי כלם

said; Prepare a mixture of these for me," [i.e., each jar separately] all are valid [since the first did not do any extraneous work and the second cannot invalidate by an intervening extraneous work, water that does not belong to him]. (2) If a man filled the water with one hand and did some other work with the other hand, or if he filled the water for himself and for another man [at one time, since he is filling it for two people, each is considered work in regard to the other], or if he filled for two [people, two jars] at the same time, the water of both [even though, the water is not his] are invalid, for extraneous work while actually filling, causes invalidity regardless of whether one acts for oneself or for another man. (3) If one sanctified [i.e., mixed in the ash into the water] with one hand and did other work with the other hand, the mixture is invalid, if he prepared it for himself [on account of the possibility of the work being done before the mixing of ash and thus invalidating the water by an intervening extraneous work performed between the filling of the water and the mixing in of the ash], but if he prepared it for another man, it is valid [since only during the filling may another's work invalidate the water; afterwards, however, one cannot invalidate water which is not his]. If one prepared a mixture [of ash and spring water] both for himself [in one hand] and for another man [in his other hand, at one time], his is invalid [since it is possible that the other one was first and is considered extraneous work in regard to his own mixture] and that of the other man is valid [since even if his mixture was first, the mixture that was not his is not rendered invalid by his work]. If he prepares mixtures for two men simultaneously, both are valid [since a mixture that is not his, is not rendered invalid by his work]. (4) [If one said to the other after each of them had already drawn his water,] Sanctify [the mixture] for me and [afterwards] I will sanctify [the mixture] for you; the [mixture that was prepared] first is valid [the mixture that was prepared subsequently, is invalid, since its owner interrupted between filling it with the water and mixing it with ash by the very act of mixing in the ash for the first mixture, which in relation to it is extraneous work.]. [If he said] Fill [the water] for me and I will fill [the water] for you, [only] the latter is valid [the first one however, is not valid, since he had done an act of extraneous work by

כְּשֵׁרִים: בַּהֲמַלְאָה בְּאֶחָת יָדוֹ וְעוֹשֶׂה מְלֵאכָה בְּאֶחָת יָדוֹ, הַמְּמַלֵּא לוֹ וְלְאַחֵר, אוֹ שֶׁמְּלֵא לְשְׁנַיִם כְּאַחַד, שְׁנֵיהֶן פְּסוּלִין, שֶׁהַמְּלֵאכָה פּוֹסְקֶת בְּמַלְוֵי, בֵּין לוֹ בֵּין לְאַחֵר: גַּם הַמְּקַדֵּשׁ בְּאֶחָת יָדוֹ וְעוֹשֶׂה מְלֵאכָה בְּאֶחָת יָדוֹ, אִם לוֹ, פְּסוּל. וְאִם לְאַחֵר, כְּשֵׁר. הַמְּקַדֵּשׁ לוֹ וְלְאַחֵר, שְׁלוֹ פְּסוּל, וְשֶׁל אַחֵר כְּשֵׁר. הַמְּקַדֵּשׁ לְשְׁנַיִם כְּאַחַד, שְׁנֵיהֶן כְּשֵׁרִין: ד' קִדֵּשׁ לִי וְאֶקְדֵּשׁ לְךָ, הִרְאִשׁוֹן כְּשֵׁר. מְלֵא לִי וְאֶמְלֵא לְךָ, הֶאֱחָרוֹן כְּשֵׁר. קִדֵּשׁ לִי

רבנו עובדיה מברטנורא

ראשון נעשה מלאכה לפסול את אחרים: אבל אם אמר קדש לי את אלו כולן כשרים. שהממלא לא עשה מלאכה, והמקדש אינו שלו כדי שיפסלו על ידו: ב ועשה מלאכה בידו אחת. פסול המילוי מטעם מלאכה: לו ולאחר. (כ"ו כאחת): שניהם פסולים. דכיון דלתרי גברי קא ממלא, נחשב האחד מלאכה לחברו: בין לו בין לאחר. דאע"פ שאין המים שלו, פוסק במלאכה שבשעת מילוי: ג אם לו פסול. אם הקידוש שלו, פסול. דשמא המלאכה קדמה לקידוש ונפסלו המים: ואם לאחר. הוא הקידוש: כשר. שהרי בעל המים לא עשה מלאכה: המקדש לו ולאחר. שניהם כאחת, אי נמי קידש לחברו קודם שלו: שלו פסול. דקידוש של חברו נחשב מלאכה לפסול מימיו: שניהם כשרים. שאין המים שלו שיפסלו על ידו: ד קדש לי ואקדש לך. כגון שכל אחד מילא מים לעצמו, ובא זה וקידש מימיו של זה, וזה קידש מימיו של זה, אותו שקידש ראשון כשר מה שקידש לחברו, דחברו לא עשה מלאכה אלא עד אחר שנתקדשו מימיו ומשנתקדשו אין מלאכה פוסלת. אבל מה שקידש השני לראשון פסול, שהראשון פסלה

filling the water for the other man, between the filling of the water for his own mixture, and the preparation of it]. [If he had already filled his own water and he said to a friend,] Sanctify [the mixture] for me and I will fill the water for you, both mixtures are valid [for in neither case was there any interruption by extraneous work]. [If his friend had already filled his own water and he said to him,] Fill the water for me and I will

sanctify [the mixture] for you, both mixtures are invalid [since in the case of both mixtures there was an interruption between the filling and sanctification by other work done by their respective owners]. (5) If one is drawing water [some] for his own [personal] use and [some] for the mixture of the purification water, he must fill for himself first and fasten [the bucket] to the carrying yoke and then he fills the water for the purification [water]. If, however, he first filled water for the purification [water] and then he filled the water for himself, it is invalid [since he interrupted the sanctification of the mixture by the extraneous work of drawing water for his own use]. He places his own [bucket] behind him and the one for the purification water before him [when carrying the two buckets of water], and if he put the one for the purification water behind him it is invalid [in accordance with Scripture (Numbers 19:9 “It shall remain as a **safekeeping** for water of sprinkling”), it has to be carefully guarded]. If both were for the purification water, he may place one [bucket] before him and one behind him and both are valid, since it is [according to the version of Bartenurah **שאפשר**] possible [to watch both, i.e., since he has his eyes on the one in front of him, this reminds him constantly of the one behind him]. (6) If a man [borrowed a rope from his friend with which to draw the water and now wanting to return it] carried the rope in his hand, [the water] is valid if he keeps to his usual way [i.e., if he doesn't walk any additional distance]; but if he goes out of his way [the extra journey is considered extraneous work and], it [the water] is invalid. This question [regarding a case of one going out of his way to return a rope] was sent to Yavneh during three Festivals

רבנו עובדיה מברטנורא

במה שקידש מימי השני קודם שנתקדשו מימיו: **מלא לי ואמלא לך**. המילוי האחרון כשר. אבל מילוי ראשון פסול, היינו המים שנתמלאו ראשונה, דנפסלו במלאכה במילוי שמילא לחבירו: **קדש לי ואמלא לך**. שהיו לו מים ממולאים ואמר לחבירו קדש לי מימי ואחר כך אמלא לך: **שניהם כשרים**. דאין המלאכה פוסלת אחר קידוש, וזה נמי שנתמלאו לו המים מימיו כשרים, דמשנתמלאו לו המים לא עשה מלאכה: **מלא לי ואקדש לך**. שהאחר היו לו מים ממולאים ואמר לו זה מלא לי תחלה ואחר כך אקדש לך: **שניהם פסולים**. זה, שמילא עד שלא נתקדשו מימיו. וזה, שקידש לחברו משנתמלאו מימיו: **ה הממלא לו ולחטאת**. הממלא מים קצתן רוצה לצרכו ובקצתן רוצה ליתן אפר חטאת: **באסל**. במוט. ודרך שואבי מים שנותנים מוט על כתפם וכד מלא תלוי בראש המוט מלפניו וכד אחר מאחוריו: **ואחר כך מילא את שלו, פסול**. משום מלאכה: **ואת של חטאת לפניו**. כדי לעשות בהן שמירה מעולה: **ואם נתן של חטאת לאחוריו פסולה**. דכתוב למשמרת למי נדה, בזמן שהן שמורין הן מי נדה, בזמן שאינן שמורין אינן מי נדה: **היו שניהן של חטאת וכו'**. והואיל ומסיק אדעתיה בשלפנינו נזכר נמי בשל אחריו והיינו מפני שאפשר, כלומר אפשר לשמור שלאחוריו אגב שלפניו: **ו המוליך את החבל בידו לדרכו**. לאחר שמילא את הדלי בחבל החזיר את החבל לבעלים. לדרכו, שלא הוצרך לעקם או להרחיב את דרכו אלא לפי הילוכו מצא בעל החבל והחזיר לו את שלו. אין

ואמלא לך, שניהם כשרים. מלא לי ואקדש לך, שניהם פסולים: ה הממלא לו ולחטאת, ממלא את שלו תחלה וקושרו באסל ואחר כך ממלא את של חטאת. ואם מלא של חטאת תחלה ואחר כך מלא את שלו, פסול. נותן את שלו לאחוריו ואת של חטאת לפניו. ואם נתן את של חטאת לאחוריו, פסול. היו שניהן של חטאת, נותן אחד לפניו ואחד לאחוריו, וכשר, מפני שאי אפשר: **ו המוליך את החבל בידו לדרכו, כשר**. ושלא לדרכו, פסול. זה הלך ליבנה שלשה מועדות,

and on the third Festival it was ruled that the mixture was valid as a temporary measure [only because of the difficulties of the time; otherwise they would have ruled it invalid]. (7) If one coils the rope [around his hand], bit by bit [while drawing up the water from a spring], it is valid [the coiling being regarded as part of the work of drawing the water] but if he coiled it after [he finished drawing the water], it is invalid [since the coiling is considered extraneous work]. Rabbi Yose

says; This [was the question sent to Yavneh, whereupon after the third Festival it] had been ruled as valid as a temporary measure. (8) If one [after emptying the jar containing the spring water into the trough where he would later mix in the ash], put the jar out of harm's way, in order that it should not be broken [by passing people], or if [additional invalid water fell into it and] he inverted it in order to dry it out so that he might draw more water with it, [since he intends to fill more water with the jar, these are not considered extraneous work intervening between the filling and sanctification of the water and the water he had already drawn] is valid; but if he intended to carry in it the sanctified water, [i.e., the water, after the ash had been placed into it,] it is invalid [since these acts are no longer connected to the drawing of the water, they are considered extraneous work]. If [after he filled water into the jar] he [then] cleared potsherds from the trough so that it may hold more water, the water is valid [since this action is part of the services in connection with the preparation of the mixture]; but if it was intended that they should not hinder him when he draws out, [i.e., when dipping in order to sprinkle] the water, it is invalid. (9) If a man carrying his [drawn, spring] water on his shoulder decided a matter of law, or showed others the way, or killed a snake or a scorpion, or took

ובמועד שלישי הכשירו לו הוראת שעה: ז המכני את החבל על יד כשר. ואם כננו באחרונה, פסול. אמר רבי יוסי, לזה הכשירו הוראת שעה: ח המצניע את החבית שלא תשבר, או שכפאה על פיה על מנת לנגבה למלאות בה, כשר. להוליך בה את הקדוש, פסול. המפנה חרסין מתוך השקת בשביל שתחזיק מים הרבה, כשרין. ואם בשביל שלא יהיו מעכבין אותו בשעה שהוא זולף את המים, פסול: ט מי שהיו מימיו על כתפו והורה הוראה, והראה לאחרים את הדרך, והרג נחש ועקרב, ונטל אכלים להצניעם,

רבנו עובדיה מברטנורא

זו מלאכה וכשר המילוי: **שלא לדרבו**. שעקם את דרכו כדי להחזיר החבל, מלאכה היא ופסול: **זה הלך**. כלומר על דבר זה הלך חכם אחד לשאול מחכמי יבנה הן סנהדרי גדולה שגלו שם: **הוראת שעה**. שעת הדחק היה. הא לאו הכי לא: **ז המכני את החבל**. דרך משלשלי הדלי למלאות מים, כשמעלה את הדלי מסבב את החבל בידו כמין טבעת שלא יהא נגרר לארץ. ומכני לשון הדרא דכנתא (חולין פ"ג) ואם בדרך העלאת הדלי מכני יד על יד, צורך העלאה היא ואין זו מלאכה וכשר המילוי. ואם באחרונה לאחר שהעלהנו כיננו, חשוב מלאכה ופסול: **לזה הכשירו הוראת שעה**. מה שהכשירו ביבנה הוראת שעה, לא למוליך את החבל שלא כדרכו, אלא לזה שכינן את החבל באחרונה הכשירו לו על ידי הדחק: **ח המצניע את החבית**. שהוא דולה בה המים לשום בשוקת ולאחר שעירה ממנה הצניעה קודם שיקדש המים בשוקת, אין הצנעה זו חשובה מלאכה לפי שצריך לה עדיין למלאות בה וצורך מילוי היא, וכן כפאה על פיה נמי לנגבה לפי שרוצה למלאות בה עדיין, לא חשיב מלאכה וכשר המילוי. אבל אם עשה כן להוליך בה את הקידוש דהיינו מים המקודשין, הואיל ולא צורך מילוי הוא, חשוב מלאכה ופסול המילוי: **בשביל שתחזיק מים הרבה**. לא חשוב פניו זה מלאכה: **בשעה שהוא זולף**. שהוא מזה: **פסול**. דפיניו זה חשוב מלאכה: **ט והורה הוראה**. להתיר או לאסור, לטמא או לטהר, לפטור או לחייב: **ודבר שאינו משום מלאכה**. כגון הוראה ומראה את

food for storage [these are all considered work and], it [the water] becomes invalid; but [if he took] food to eat [which thereby provided him with the energy to complete his task], then it is valid (Tosfot Yom Tov). [If he killed] a snake or a scorpion that hindered him, it remains valid. Rabbi Yehudah [explaining the *Tanna kamma*] says; This is the general rule: Any act that is in the nature of work [such as the killing of the snake etc.], causes the mixture to become invalid,

whether or not the man stopped [what he was doing], but if it was not in the nature of work [such as deciding a matter of law], the mixture is invalid [only] if he stopped; if he did not stop, it remains valid. (10) If a man entrusted his [spring] water [for safekeeping and protection against impurity] with an impure man, it is invalid [because an impure person cannot be trusted to exercise all the necessary caution]; but if with a pure one, it is valid [even if the owner did some other work in the meantime, while the water is under the protection of the guardian, it is deemed to be in his possession and not in the owner's, and thus, only if the guardian did some other extraneous work, does the water become invalid]. Rabbi Eliezer says; Even if it was entrusted with an impure man, it is also valid [knowing that the guardian is impure, the owner himself keeps his eye on it and thus, it did not go out of his possession], provided that the owner did no other work in the meantime [the *halachah* does not follow Rabbi Eliezer]. (11) If two men were drawing water [in two separate buckets] for the purification water and one assisted the other in raising it [the bucket], or if one pulled out a thorn for the other: If it is for one sanctification [i.e., if they intended to pour both buckets into one and add ash into it] it is valid [since the assistance given was essential for the joint effort and is not considered as extraneous work]; but if there are to be two separate mixtures [of ash added into the two buckets], it is invalid [because the assistance given was not essential for the giver's own water and therefore, it is considered intervening, extraneous work causing invalidity]. Rabbi Yose says; even if there are to be two mixtures, the water is valid, if the two men [Reuvein and Shimon], had made a mutual agreement between them [whereby, Reuvein says to Shimon; During the time I assist you, my water is also in your possession; thus, at the time that Reuvein offered his assistance, it was being guarded by Shimon and thereby Reuvein's extraneous work does not invalidate his water, as in the previous Mishnah]. (12) If a man [while carrying the

רבנו עובדיה מברטנורא

הדרך: אם עמד. שנתעבב שם בשביל זה: פסול. משום היסח הדעת. וכן הלכה: ' המוסר מימיו לטמא. לשמוך: פסולים. בין עשו הבעלים הראשונים מלאכה, בין לא עשו הבעלים הראשונים מלאכה, דבוחקת השומר קיימו והוא אינו מקפיד לשמוך מפני שהוא טמא, והתורה אמרה למשמרת למי נדה: ולטהור כשרים. ואפילו עשו הבעלים הראשונים מלאכה, שכבר יצאו מרשות בעלים וקיימו ברשות שומר. ומיהו אם השומר עשה מלאכה, פסולים: אף לטמא כשרים. דסבר א' אליעזר המוסר מימיו לטמא, בחוקת הבעלים הראשונים קיימו, הלכך אם לא עשו הבעלים מלאכה כשרים. ואין הלכה כרבי אליעזר: 'א והגביהו זה על זה. שסייעו זה את זה להגביהו: ונטל זה לזה קוצו.

פסול. אכלין לאכלן, כשר. הנחש והעקרב שהיו מעכבים אותו, כשר. אמר רבי יהודה, זה הכלל, כל דבר שהוא משום מלאכה, בין עמד בין לא עמד, פסול. דבר שאינו משום מלאכה, עמד, פסול. ואם לא עמד, כשר: ' המוסר מימיו לטמא, פסולין. ולטהור, כשרין. רבי אליעזר אומר, אף לטמא כשרין אם לא עשו הבעלים מלאכה: 'א שנים שהיו ממלאין לתטאת והגביהו זה על זה ונטל זה לזה קוצו, בקדוש אחד, כשר. בשני קדושין, פסול. רבי יוסי אומר, אף בשני קדושין כשר אם התנו ביניהן: 'ב הפורץ על

water] broke down a fence [that was in his way, even] with the intention of putting it up again, the water remains valid; but if he put [the fence] back up [before he sanctified the water], the water becomes invalid. If one

[changed his mind and] ate figs [which he picked] intending to [dry and] store [them], the water is valid [as in the previous case, intention of doing an extraneous work, which turns out not to be extraneous, does not invalidate the water]; but if he stored the figs, it is invalid. If [after he had drawn the water but before its sanctification] he was eating figs and, leaving some over, threw what was in his hand under the fig tree or among drying figs in order that it should not be wasted, the water becomes invalid [because the storing of foodstuffs is an act of extraneous work].

רבנו עובדיה מברטנורא

או שנטל זה לזה קוץ שנתחב לו בידו: **בקיודש אחד**. שהיו שניהם ממלאים לצורך קידוש אחד, כשר, שיכול כל אחד לסייע לחברו, ונטילת הקוץ שבידו נמי צורך מילוי היא: **בשני קידושין פסול**. שפסל כל אחד מימיו במה שסייע לחברו או שנטל לו קוץ, משום מלאכה: **אם התנו ביניהן**. שאמר כל אחד לחברו כשאגביה לך יהא שלי ושלך ברשותך (וכמו כן אמר לו האחר). ואחר שהגביהו לוקח כל אחד מהן אחת מהן ברשותו. ואין הלכה כרבי יוסי: **יב הפורץ על מנת לקצות**. לאחר שמילא המים קודם שיקדש היה מלקט לתאנים על מנת ליבשן לעשות מהן גרוגרות ולאחר לקיטתן אבלן אין המחשבה שהיה רוצה לעשותן קציעות פוסלת במים, אלא הרי הוא כאילו לקט לאכול, שאינו פוסל, דומיא דפורץ על מנת לגדור שאין המחשבה שהוא חושב לגדור פוסלת עד שיגדור, הכא נמי: **אם קצה**. אם הניח אותן במקום שמניחין התאנים ליבש פסול: **בשביל שלא יאבד פסול**. שהמצניע אוכלים כדי שלא יאבדו, חשיבא מלאכה:

Gemara Niddah, 17b

And [one] drinking diluted liquids that were kept overnight [forfeits his life]: Rabbi Yehudah, citing Shmuel, explained; This applies only where they were kept overnight in a metal vessel. Rabbi Papa stated: Vessels made of *neter* [clay] are the same, in this respect as vessels made of metal. So, too, said Rabbi Yochanan: This applies only where they were kept in a metal vessel; and vessels made of *neter* [clay] are the same, in this

respect, as vessels made of metal. [One] spending the night in a graveyard in order that a spirit of impurity might rest upon him [so that he may divine the future]: [This should not be done] since, as a consequence, he may be exposing himself to danger. Removing one's nails and throwing them away in a public thoroughfare: [This is dangerous] because a pregnant woman passing over them would miscarry. This, however, has been said only in the case where one removes them with a pair of scissors. Furthermore, this has been said only in the case where one removes the nails of both hands and feet. Furthermore, this has been said only in the case

מְנַת לְגִדּוֹר, כְּשֶׁר. וְאִם גָּדַר, פְּסוּל. הָאוֹכֵל עַל מְנַת לְקִצּוֹת, כְּשֶׁר. וְאִם קָצָה, פְּסוּל. הִיָּה אוֹכֵל הוֹתִיר וְזָרַק מֵה שֶׁבִּידוֹ לְתַחַת הַתְּאֵנָה אוֹ לְתוֹךְ הַמְּקֵצָה בְּשִׁבְלֵי שְׂלֵא יֵאבֵד, פְּסוּל:

גמרא נדה דף י"ז ע"ב

וְהַשּׁוֹתֶה מְשֻׁקֵּין מְזוּגִין שְׁעֵבֵר עֲלֵיהֶן הַלֵּילָה. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל וְהוּא שְׁלָנוּ בְּכָלִי מֵתָכוֹת. אָמַר רַב פֶּפְאָ וְכָלִי נִתֵר כְּכָלִי מֵתָכוֹת דְּמִי. וְכֵן אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן וְהוּא שְׁלָנוּ בְּכָלִי מֵתָכוֹת. וְכָלִי נִתֵר כְּכָלִי מֵתָכוֹת דְּמִי. וְהֵלֵן בְּבֵית הַקְּבָרוֹת כְּדִי שְׁתִּשְׂרֶה עָלָיו רוּחַ טְמֵאָה זִמְנִין דְּמִסְכְּנִין לֵיהּ. וְהַנּוֹטֵל צְפָרְנָיו וְזוֹרְקָן לְרִשּׁוֹת הַרְבִּים מִפְּנֵי שְׂאֵשָׁה מְעַבְרַת עוֹבְרַת עֲלֵיהֶן וּמִפְּלַת. וְלֹא אֲמָרְן אֶלָּא דְשָׁקֵל בְּגִנוּסְטְרֵי וְלֹא אֲמָרְן אֶלָּא דְשָׁקֵל דִּידֵיהּ וְדִכְרַעֵיהּ. וְלֹא אֲמָרְן אֶלָּא דְלֹא גַז מִיָּדִי

where one did not cut anything else immediately after cutting them, but, if something else was cut immediately after they were cut, there is no danger. This, however, is not [to be relied upon]. One should be on his guard concerning all the cases mentioned.

זוהר יתרו דף פ"ח ע"ב

אמר רבי יוסי ודאי כך הוא. ווי ליה לבר נש דלא אשלים הדוותא דמלכא קדישא. ומאן הדוותא דיליה. אלין תלת סעודתי מהימנותא. סעודתי דאברהם יצחק ויעקב כלילין בהו וכלהו חידו על חידו מהימנותא שלימותא מכל סטרוי. תאנא בהדין יומא מתעטרין אבהו וכל בגנין נקון מה דלאו הכי בכל שאר חגיז וזמנין. בהדין יומא חייביא דגיהנם גיחין. בהדין יומא כל דינין אתכפזין ולא מתערין בעלמא. בהדין יומא אורייתא מתעטרא בעטרין שלימין. בהדין יומא הדוותא ותכפזא אשתמע במאתן ותמשיין עלמין.

Yosef Le-Chok

יוסף לחוק

Ethical Teaching:

מוסר

Anthologized

מלוקט

One who wishes to serve G-d must be careful at night not to eat dairy foods or to eat excessively, and all the more so, not to become inebriated because any of these cause the destruction of seed, resulting in [the impurity of] seminal emissions. And there Lilit reposes and finds rest for herself, to defile him and cause him to be pushed away [from G-d]. Thus, he comes close to deliberate sin. And defilement caused by one's own body is the most severe form. And if he is not careful, he will go from one evil to another, coming to the state of [defilement of] *ziva*. Through all this he will create destructive forces, the very forces that wear out the world. They begin with him, accusing against him every day until he is given over into their hand, to kill him forever. Therefore, while a man's soul is still within him, his hair

הרוצה לעבוד את ה' יזהר בלילות שלא יאכל מאכלי חלב ולא יאכל אכילה גסה וקל וחומר שלא ישתכר פי כל אחד מאלה גורם שיבא להשחית זרעו ויבא לידי קרי אף שם הרגיעה לילית ומצאה לה מנוח לטמאו ולהדיחו ונמצא שהוא קרוב למזיד וחמורה טמאה היוצאת מגופו ואם יעביר עיניו מרעה אל רעה יצא ויבא לידי זיבה ומכל זה יברא משחיתים והן הן מבלי עולם ובו הם מתחילים לקטרג עליו יום יום עד שימסר בידם להמיתו מיתת עולם. לכן בעוד נפשו בו תסמר שערת בשרו. יגון יומו ואנחה לילו עד אשר ישוב לתקן אשר עותו ויזהר בזהירות גדולה וישמור משמרת הטהרה בכל דתקון רבנן לרפאות לשבורי לב ונפש. וה' ברחמיו ימין ה' רוממה לקבץ נדחי ישראל ורוצה בתשובת השבים אליו ויהי עליהם סתרה:

should stand on end; his days should be in mourning while his nights should be in moaning, until he returns to rectify that which he perverted. He must be extremely cautious and must guard himself in purity, according to all that the Sages established for healing the broken of heart and spirit. And G-d, in His mercy — G-d's right Hand is raised to gather the scattered of Israel, and He desires the penitence of those who return to Him; and He will be a refuge for them.

Practical Law:**Rambam, Laws of Sabbath, Chapter 6**

הלכה

הרמב"ם הלכות שבת פרק ו

(1) Something which cannot be done in a larger or smaller amount, such as lighting a lamp or setting up a ramp; since the non-Jew did them for himself, a Jew is permitted to benefit from them after him on the Sabbath, even if he is acquainted with him. If a lamp burns at a gathering on the Sabbath: If the majority of those present are Jews, it is forbidden to make use of its light because the person who lit it had the majority in mind. But if the majority [of those present] are non-Jews, it is permissible to make use of its light. If half of them are Jews and half are non-Jews, it is forbidden. If a fire breaks out on the Sabbath and a non-Jew comes to extinguish it, we do not tell him to extinguish it or not to extinguish it, for we are not obligated in making him observe the Sabbath.

The same is true in all similar cases. (2) If a Jew dies and non-Jews made a coffin or dug

a grave for him on the Sabbath or bring flutes to use in mourning for him: If it is done in private, he must wait the amount of time it would take to do these things after the end of the Sabbath, and then they may bury him, using these things. But if the grave is in a large, open place and the coffin is standing next to it, and all the passersby say that the non-Jews are working now, on the Sabbath, for the benefit of so-and-so, then that Jew should not be buried there, at any time, because it is public knowledge [that the work was performed on the Sabbath for the deceased]. But it is permissible to bury another Jew there, provided that they wait the amount of time that would be necessary to do the work after the Sabbath. The same

applies in all similar cases.

א דְּבַר שְׂאִין בּוֹ לְהַרְבוֹת וּלְמַעַט כְּגוֹן נֵר וְכֶבֶד
הוֹאִיל וְעֵשָׂה הַגּוֹי בְּשִׁבִיל עֲצָמוֹ נִהְנֶה אַחֲרָיו
יִשְׂרָאֵל בְּשַׁבָּת וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא מְכִירוֹ. נֵר
הַדּוֹלֵק בַּמַּסְבָּה בְּשַׁבָּת אִם רוֹב יִשְׂרָאֵל אֲסוּר
לְהִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָה שֶׁהַמְדְּלִיק עַל דַּעַת הַרוֹב
מְדְלִיק. וְאִם רוֹב גּוֹיִם מִתֵּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָה
מְחֻצָּה עַל מְחֻצָּה אֲסוּר. נִפְלָה דְלִיקָה בְּשַׁבָּת
וְכֹא נִכְרִי לְכַבּוֹת אֵין אוֹמְרִים לוֹ כִּבֵּה וְלֹא
תִכְבֶּה מִפְּנֵי שְׂאִין שְׁבִיתוֹתוֹ עֲלֵינוּ וְכֵן כֹּל
כִּיּוֹצֵא בָּזֶה: ב מֵת שֶׁעָשׂוּ לוֹ גּוֹיִם אֲרוֹן וְחִפְרוּ
לוֹ קֶבֶר בְּשַׁבָּת אוֹ הִבִּיאוּ לוֹ חֲלִילִין לְסַפּוֹד בְּדֵן
אִם בְּצַנְעָה יִמְתִּין בְּכַדִּי שִׁיעֵשׂוּ לְמוֹצְאֵי שַׁבָּת
וְיִקְבְּרוּ בוֹ וְאִם הִיָּה הַקֶּבֶר בְּסַרְטֵיָא גְדוּלָּה
וְהָאֲרוֹן עַל גְּבִיּוֹ וְכֹל הַעוֹבְרִין וְהַשֹּׁבֵין אוֹמְרִין
שְׂזָה שֶׁהַגּוֹיִם עוֹשִׂין עִבְשֵׁיו בְּשַׁבָּת לְפָלוּנֵי הוּא
הָרִי זֶה לֹא יִקְבְּרוּ בוֹ אוֹתוֹ יִשְׂרָאֵל עוֹלָמִית
מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּפִרְהֻסְיָא וּמִתֵּר לְקַבּוֹר בוֹ יִשְׂרָאֵל
אַחֵר וְהוּא שִׁימְתִין בְּכַדִּי שִׁיעֵשָׂה וְכֵן כֹּל
כִּיּוֹצֵא בָּזֶה: